

บทความเชิงวิชาการ: (๔)

ฉลองวาระครบรอบ ๒๖๐ ปี แห่งการสถาปนาสยามวงศ์ในศรีลังกา

ลิ่งกามาร

(Ph.D., University of Kelaniya)

เกริ่นนำ

จากบทความเบื้องต้นเราท่านทั้งหลายเห็นภาพบ้างแล้วว่า มีปัจจัยสองประการเป็นตัวบั่นทอนเสถียรภาพของพระพุทธศาสนาให้ค่อยทรุดโทรมเสื่อมถอย ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปเหมือนน้ำซึมบ่อทราย แต่ธรรมชาติของมิติประวัติศาสตร์มักมีปัจจัยอย่างอื่นเข้าแทรกแซง การศึกษาประเด็นเกี่ยวข้องดังกล่าวจึงหลีกเลี่ยงเสียมิได้

กล่าวตามหลักฐานถึงแม้ปัจจัยแทรกแซงดังกล่าวไม่ได้รุนแรงยาวนาน แต่ผลกระทบครั้งนั้นทำให้ประวัติศาสตร์ศรีลังกาแทบเปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลังมือ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางสถาบันพระมหากษัตริย์ จนสามารถพูดได้ว่าแทบหมดสิ้นราชวงศ์สิงหลบนเกาะลังกาเลยทีเดียว

เหตุการณ์ครั้งนั้นเป็นการปะทะกันระหว่างกษัตริย์ลังกากับกองทัพเรืออันยิ่งใหญ่ของมหาอำนาจแห่งบูรพาทิศนามว่าจีน ถึงแม้ฝ่ายจีนจะปัดป้องด้วยอ้างเหตุผลว่าการบุกรุกครั้งนี้ปรารถนาสั่งสอนกษัตริย์สิงหลผู้เป็นมิชฉาที่ลึกลับก็ตาม แต่นัยทางการเมืองก็บ่งชี้ให้เห็นว่าต้องการควบคุมเส้นทางการค้าสำคัญแห่งหนึ่งของโลก

ผลแห่งการบุกรุกยึดครองเกาะลังกาครั้งนี้ สร้างความเสียหายบอบช้ำแก่บ้านเมืองโดยตรงและการณ์พระศาสนาโดยอ้อม เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พระศาสนาถูกรื้อถอนเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง

ท่าทีต่ออาณาจักรทางตอนใต้

หลังจากจักรพรรดิหย่งเล่อแห่งราชวงศ์หมิง ทรงขจัดเสี้ยนหนามทางการเมืองสถาปนาพระองค์ขึ้นครองบัลลังก์มังกรเหนือเมืองหลวงนครนานกิงแล้ว ทรงพิจารณาเห็นว่าการค้าขายทางทะเลสามารถสร้างความมั่งคั่งและความแข็งแกร่งให้กับราชสำนัก ดีกว่าการเก็บภาษีอากรจากประชาชนหลายเท่าตัว นอกจากนั้นต้องการกระตุ้นเตือนรัฐน้อยใหญ่ให้ส่งเครื่องราชบรรณาการแก่จีนดังเช่นที่เคยปฏิบัติมา

พระองค์จึงโปรดให้สร้างกองเรือมหาสมุทรด้วยการใช้เงินตราและทรัพยากรมหาศาล จากนั้นทรงมอบหมายให้ขันทีคนสนิทนามว่าเจิ้งเหอเป็นแม่ทัพใหญ่ ทำหน้าที่ควบคุมกองเรือมหาสมบัติออกยatraไปบนผืนมหาสมุทร การเดินทางครั้งแรกของแม่ทัพเจิ้งเหอมีจุดหมายปลายทางอยู่ที่เมืองคาลิคัท (Calicut) ซึ่งเป็นเมืองท่าที่มีบทบาทและสำคัญสุดบนชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของอินเดีย ครั้งนั้นทรงมีพระบรมราชโองการแก่แม่ทัพเจิ้งเหอว่า มีพระประสงค์จะฟื้นฟูการค้าทางทะเลกับอาณาจักรทางตอนใต้ทั้งหลาย ซึ่งได้เสื่อมทรุดหายไปนานหลายทศวรรษ

แม่ทัพเจิ้งเหอและคณะเดินทางออกจากนครนานกิง เมื่อ พ.ศ.๑๙๔๘ พร้อมด้วยกองเรือมหาสมบัติ ๓๑๗ ลำ บรรทุกลูกเรือกว่า ๒๗,๘๐๐ คน ภายในเรือแต่ละลำพร้อมด้วยสินค้าชั้นดีดังเช่น ผ้าไหม ผ้าแพร ผ้าปักเคอซื่อ เครื่องเคลือบเปลือกลาย และเครื่องเคลือบเต๋อหัว เป็นต้น

เส้นทางการเดินทางครั้งแรกผ่านอาณาจักรมัชปาหิตแห่งเกาะชวา ล่องเข้าเกาะสุมาตรา แล้วแล่นผ่านอ่าวเบงกอลไปยังเกาะลังกา สุดท้ายแวะเข้าเมืองคาลิคัท ซึ่งสมัยนั้นถือว่าเป็นอาณาจักรอันยิ่งใหญ่แห่งชายฝั่งทะเลมหาสมุทรอินเดียตะวันตก

เป็นที่น่าสังเกตว่าการเดินทางครั้งแรกของแม่ทัพเจิ้งเหอ นั้น เป้าหมายหลักอยู่ที่การศึกษา ข้อมูลมากกว่าเน้นการค้าขาย สังเกตได้จากเมื่อเดินทางผ่านแต่ละเมืองได้ทำการซื้อขายและ แลกเปลี่ยนสินค้าจำนวนน้อย

เหตุการณ์ด้านเกาะลังกา

บนเกาะลังกาสมัยนั้นมีอาณาจักรเพียงสองเท่านั้น กล่าวคืออาณาจักรจัมปนาตั้งอยู่บริเวณตอนเหนือของเกาะ ปกครองโดยกษัตริย์ทมิฬราชวงศ์อารยจักรวรรดิ ถือว่าทรงอิทธิพลมากที่สุดเพราะมีอาณาเขตครอบคลุมเกือบทั้งเกาะ ส่วนอีกอาณาจักรหนึ่งนามว่าคัมโปละ อยู่บริเวณตอนกลาง คอนมาทางใต้ของประเทศ ปกครองโดยกษัตริย์ราชวงศ์สิงหล อาณาเขตส่วนใหญ่เป็นแนวภูเขาสูงและต่อเนื่องติดชายฝั่งทะเลด้านทิศตะวันตกตอนใต้

แม้จะรู้จักกันโดยนิตินัยว่าพระเจ้าวิกรมพาหุที่ ๓ เป็นกษัตริย์ปกครองอาณาจักรคัมโปละ แต่อำนาจการบริหารทุกสิ่งอย่างล้วนขึ้นอยู่กับเสนาบดีนามว่าอลเกศวรสัน (อีกนามหนึ่งว่าอลคังโกนาระ) เสนาบดีท่านนี้ทรงอิทธิพลยิ่งนัก เพราะด้านหนึ่งมีฐานะเป็นกนิษฐาขามาดของกษัตริย์ (น้องเขย) ส่วนอีกด้านหนึ่งก็เป็นผู้ควบคุมขุมกำลังทหารหมดสิ้น

ภายหลังเสนาบดีอลเกศวรพิจารณาเห็นว่าคัมโปละเมืองหลวงไม่เหมาะต่อการป้องกันศัตรู จึงมาสร้างป้อมปราการแห่งใหม่ใกล้ท่าเรือโคลัมโบ ขนานนามว่าชัยวัฒน์ประโกฏญ แต่จุดหมายที่แท้จริงท่านเสนาบดีต้องการสถาปนาตนเองขึ้นเป็นกษัตริย์ปกครองลังกา ต่อมาได้นำเหล่าทหารหาญเข้ารอนราญขับไล่ทหารทมิฬหิินชาติแห่งอาณาจักรจัมปนาให้ถอยร่นขึ้นไปยังตอนเหนือ จนกลายเป็นวีรบุรุษของชาติบ้านเมือง มีผู้คนให้ความเคารพนับถือมากกว่ากษัตริย์โดยนิตินัยหลายเท่า

แต่ความปรารถนาของเสนาบดีอลเกศวรก็ไม่บรรลุผลเมื่อตนอสังกรรมเสียก่อน ตำแหน่งเสนาบดีจึงว่างลงเปิดช่องให้ทายาทแย่งชิงกันเอง เบื้องต้นหลานชายนามว่าวีรพาหุอาทิปาทะ ได้แรงสนับสนุนจากพระเจ้าแผ่นดินผลัดกันให้ดำรงตำแหน่งเสนาบดีสืบแทน หลังจากทำสงครามเช่นฆ่าเพื่อแย่งชิงตำแหน่งกับพี่ชายนามว่าวีรอลเกศวรเกือบขบขบปี หลักฐานระบุว่าวีรพาหุอาทิปาทะมีความประณีประนอมง่ายต่อการควบคุมมากกว่าวีรอลเกศวรผู้แข็งกร้าว พระเจ้าแผ่นดินและขุนนางน้อยใหญ่จึงให้การสนับสนุน

วีรอลเกศวรผู้พ่ายแพ้จึงหนีราชภัยไปอาศัยกษัตริย์ทมิฬแห่งอินเดียใต้ แต่เพียงชั่วทศวรรษวีรอลเกศวรก็ได้ยกทัพอันยิ่งใหญ่มาด้วยทหารหาญชาวทมิฬ ขึ้นบกที่ท่าเรือโคลัมโบและสามารถปราบปรามศัตรูทั้งญาติพี่น้องและกษัตริย์สิงหลจนหมดสิ้น จากนั้นปราบดาภิเษกขึ้นครองราชย์เหนืออาณาจักรสิงหลแห่งใหม่นามว่าชัยวัฒน์ประโกฏญ

สมัยของพระองค์จึงเป็นช่วงเดียวกันกับแม่ทัพเจิ้งเหอเดินทางมาเยือนเกาะลังกาพอดี

ท่าที่จีนต่อกษัตริย์สิงหล

หลักฐานฝ่ายจีนบันทึกไว้ว่าจีนชื่นชมชาวลังกาในฐานะมีศรัทธาแก่กล้าต่อพระพุทธศาสนายิ่งนัก โดยเฉพาะพิธีแห่แห่นพระเขี้ยวแก้วนั้นเป็นที่รู้จักเลื่องลือไปไกลถึงบูรพาทิศ นอกจากนั้นความศักดิ์สิทธิ์ของรอยพระพุทธบาทบนยอดเขาศรีปาทะก็แจกเช่นเดียวกัน เพราะมีเสียงเล่าลือกันว่าน้ำที่ขังอยู่บนรอยพระพุทธบาทศักดิ์สิทธิ์ยิ่งนัก หากใครได้ดื่มกินโรคพาทุกสิ่งอย่างย่อมหายขาดได้ ส่วนน้ำที่ไหลลงมาจากขุนเขาศรีปาทะย่อมนำพารัตนชาติอันมีค่าราคาแพงมาด้วย

การพบกันครั้งแรกระหว่างกษัตริย์สิงหลกับแม่ทัพเจิ้งเหอเป็นไปในแง่ลบ แม่ทัพจีนจะพยายามแสดงมิตรไมตรีต่อกษัตริย์สิงหล แต่สิ่งที่ได้รับคือความหึงหวงโศกุนินพร้อมแสดงท่าทีใช้กำลังขับไล่ แต่ผลสรุปคือต่างฝ่ายต่างถอยคนละก้าว ไม่มีการปะทะกันแต่อย่างใด

ตรงนี้คัมภีร์จลวงศของลังกามันก็ไว้ว่าเหตุที่กษัตริย์สิงหลปฏิเสธความเป็นมิตร เพราะแม่ทัพเจิ้งเหอตำหนิพระองค์ว่าประพฤติพาลทุจริต ไม่ได้เคารพยำเกรงต่อพระเชี้ยวแก้ว อันเป็นสัญลักษณ์แทนองค์พระศาสดาเจ้า พร้อมกดขี่ย้ายชาวพุทธให้ได้รับความลำบาก

แม่ทัพเจิ้งเหอได้ใช้ไม้แข็งกับกษัตริย์สิงหล เมื่อ พ.ศ.๑๙๕๒ ซึ่งเป็นการยาดรามหาสมุทรครั้งที่ ๒ เหตุแห่งการทำสงครามครั้งนี้หลักฐานฝ่ายจีนกับลังกามันก็ไว้แตกต่างกัน ทางฝ่ายจีนอ้างว่ากษัตริย์สิงหลไม่ได้ให้ความเป็นมิตร แม่ทัพเจิ้งเหอเสนอมอบถวายเครื่องนุชาอันมีค่าราคาแพงแต่พระเชี้ยวแก้ว ขณะหลักฐานฝ่ายลังการะบุว่าแม่ทัพเจิ้งเหอบังคับให้กษัตริย์สิงหลส่งเครื่องราชบรรณาการให้แก่จักรพรรดิจีน เมื่อปฏิเสธจึงต้องทำสงคราม

อย่างไรก็ตามผลแห่งสงครามทำให้ฝ่ายลังกาพ่ายแพ้ พระเจ้าวีรอลศวรพระมเหสีพระราชโอรสธิดาพร้อมเชื้อพระวงศ์หมดสิ้น ถูกจองจำนำกลับไปยังนครนานกิง เพื่อให้องค์จักรพรรดิพิจารณาโทษ แต่จักรพรรดิหึงหวงเลอทรงมีพระทัยสงสารจึงพระราชทานอภัยโทษให้ และอนุญาตให้พระราชโอรสเดินทางกลับมาครองราชย์ยังเกาะลังกาดังเดิม

ผลกระทบจากการรุกรานของจีน

ครั้นกษัตริย์สิงหลถูกจองจำนำตัวไปยังเมืองจีนแล้ว เกาะลังกาทั้งหมดก็ตกอยู่ภายใต้การครอบครองของกษัตริย์ทมิฬแห่งอาณาจักรจัมปนา ระยะเวลาที่ครั้นศตวรรษที่ขาดผู้นำนั้น อาณาจักรของชาวสิงหลตกอยู่ในภาวะวุ่นวายระส่ำระสายอย่างหนัก เพราะไม่สามารถหากษัตริย์มาครองราชย์สืบแทน ชาวสิงหลส่วนใหญ่ต่างพากันยอมตนอยู่ภายใต้การกดขี่หมิ่นเหมงของพวกทมิฬหิินชาติ ส่วนผู้ใดไม่สามารถทนต่อความโหดร้ายของทมิฬหิินชาติได้ ก็หลบหนีเข้าป่าไปชุมนุมกันตามหุบเขาและดอยดง

เมื่อบ้านเมืองขาดผู้นำเข้าถึงภาวะล่มสลาย จึงไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงการณ์พระศาสนาแต่อย่างใด หลักฐานสมัยหลังระบุว่าอารามวิหารน้อยใหญ่สมัยนี้ถูกทิ้งร้างเป็นดงเสื่อถิ่นข้าง ปริเวณหรือศูนย์กลางการศึกษาของพระสงฆ์ก็กลายเป็นที่รกร้างว่างเปล่า พระเชี้ยวแก้วซึ่งเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจของชาวพุทธทุกหมู่เหล่า ก็ถูกเก็บซ่อนตามป่าลึกและโยกย้ายหลายแห่งเพื่อความปลอดภัย

แต่ชะตากรรมของชาวสิงหลหาใช่ขาดวีรบุรุษกู้ชาติไม่ ยังมีพระกุมารเยาว์วัยเชื้อสายราชวงศ์สิงหลพระองค์หนึ่ง ได้หลบซ่อนตัวตามป่าเขาด้วยความช่วยเหลือของพระสงฆ์กลุ่มหนึ่ง อีกทั้งสะสมกำลังทหารกล้าชาวสิงหลผู้รักชาติ รอเวลาประกาศศึกดาบกู้ชาติบ้านเมือง พระองค์เป็นความหวังครั้งสุดท้ายของชาวสิงหลทั้งสิ้นทั้งปวง

References

- ปรีวัฒน์ จันทร. เจิ้งเหอ แม่ทัพจีนที่เข้าปลอก. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๕๓.
G.P.V. Somaratne. **The Political History of the Kingdom of Kotte 1400-1521.** London: University of London, 1975.
H.B.H. Ilangasigha. **Buddhism in Medieval Sri Lanka.** Delhi: Sri Satguru Publications, 1992.
H.W. Cordington. **A Short History of Ceylon.** Delhi: Asian Educational Service, 1994.
Rohan Gunaratna. **Sino-Lankan Connection 2000 Years of Cultural Relations.** Colombo: The Department of Information Ministry of State, 1978.